

Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika

Ferko, Tihana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:734947>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Tihana Ferko

Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika

Diplomski rad

Čakovec, lipanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Tihana Ferko

Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika

Diplomski rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Goran Lapat

Čakovec, lipanj 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Motivacija učenika.....	2
2.1. Unutarnja (intrinzična) motivacija.....	3
2.2. Ekstrinzična (vanjska) motivacija	4
2.3. Odnos intrinzične i ekstrinzične motivacije	5
2.4. Način motiviranja djece.....	6
3. Ocjenjivanje i ocjena.....	8
3.1. Dokimologija.....	8
3.2. Ocjenjivanje i ocjena	9
3.3. Modeli ocjenjivanja	10
3.3.1. Sintetičko ocjenjivanje.....	11
3.3.2. Analitičko ocjenjivanje	11
3.3.3. Samoocjenjivanje	11
3.4. Brojčano i opisno ocjenjivanje.....	12
3.5. Funkcija ocjene.....	13
3.6. Ocjena kao povratna informacija.....	14
4. Metodologija.....	15
4.1. Cilj istraživanja.....	15
4.2. Problemi istraživanja	15
4.3. Hipoteze istraživanja	16
4.4. Metode, tehnike i instrumenti prikupljanja podataka	16
4.5. Obrada rezultata.....	16
4.6. Rezultati istraživanja i rasprava.....	17
4.6.1. Deskriptivna statistika	17
4.6.2. Inferencijalna statistika	21
5. Zaključak.....	24
6. Literatura.....	25
7. Prilozi.....	27
8. Izjava o samostalnoj izradi rada.....	29

Sažetak

Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika

Ovaj rad se temelji na istraživanju povezanosti školske ocjene i učenikove motivacije. Teorijski dio rada podlogu nalazi u psihologiji poučavanja i obrazovanja te u dokimologiji. Cilj rada je istražiti roditeljsko mišljenje o utjecaju ocjene na motivaciju učenika te utvrditi postoji li povezanost između školske ocjene i motivacije učenika. Rezultati istraživanja mogu se iskoristiti za unaprjeđenje struke te buđenje svijesti o utjecaju ocjene na motivaciju učenika. Ispitanici ovog istraživanja su roditelji učenika razredne nastave osnovne škole (N=109). Podatci su prikupljeni upitnikom koji je konstruiran za potrebe ovog istraživanja, a temelji se na teorijama motivacije. Rezultati istraživanja prikazali su očekivane i neočekivane rezultate. Uspoređivana su roditeljska mišljenja s obzirom na školu, razred i spol djeteta. Uz to, cilj je bio otkriti zbog čega učenici uče u školi i što ih najviše potiče na učenje. U radu nisu potvrđene hipoteze da postoji statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi s obzirom na školu, spol i razred u koji učenik polazi. Međutim, kvalitativnom analizom rezultati su pokazali da učenici u školi uče zbog ocjene, ali uz to i zbog budućeg zanimanja i dugoročne ambicije. U budućim istraživanjima bilo bi dobro ispitati u kojoj mjeri učitelji imaju utjecaj na motivaciju učenika razredne nastave.

Ključne riječi: motivacija, ocjena, ocjenjivanje, utjecaj ocjene na motivaciju, učenici razredne nastave

Summary

Parents' opinions on the impact of grades on student motivation in primary education

This paper is based on research into the relation between school grades and student motivation. The theoretical part of the paper is based on the psychology of learning and education and docimology. The aim of this paper is to investigate parents' opinion on the impact of assessment on student motivation and to determine whether there is a connection between school and student motivation. The results of the research can be used to improve the profession and raise awareness of the impact on student motivation. The respondents of this research were the parents of students in the first, second, third and fourth grades of primary school (N = 109). Data was collected by a questionnaire, which was constructed for the purposes of this research, and is based on theories of motivation. The results of the research showed both expected and unexpected results. Parental opinions were compared with regard to the school, grade and gender of the child. In addition, there was an analysis of reasons why students learn in school and what motivates them the most to learn. This paper does not confirm the hypotheses that there is a statistically significant difference in the results of the questionnaire in which parents gave their opinions on the impact of learning on student motivation in the classroom with regard to school, gender and grade in which the student attends. However, qualitative analysis of the results showed that students in school learn because of grades, but also because of future occupation and long-term ambition. In future research it would be good to examine in which measure teachers influence motivation in primary school students.

Key words: motivation, grade, grading, influence of grade on motivation, primary school students

1. Uvod

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoji li povezanost između školske ocjene i motivacije učenika. Pretpostavljamo da postoji povezanost između školske ocjene i motivacije učenika, no nismo sigurni u kojoj mjeri. Uče li učenici u školi samo zbog ocjene? Ovim radom željela sam ispitati upravo to, u kojoj mjeri učenici uče zbog ocjena, uče li samo zbog ocjene ili zbog roditelja i da bi oni bili sretni, zbog budućeg zanimanja, da budu bolji od ostalih učenika ili zbog nečeg trećeg. Vrlo važna pitanja koja spominjemo u ovom radu su: „Je li ocjena glavni i presudni čimbenik za motivaciju djece?, Što dijete najviše potiče na učenje?“. To su presudna pitanja koja si učitelji postavljaju u svom radu. To su zapravo i vrlo važna pitanja jer su učitelji, uz roditelje, najvažniji pokretači motivacije kod učenika. Na koji način učitelji mogu potaknuti motivaciju djece, koje metode trebaju koristiti, koji sadržaj je učenicima zanimljiv i privlačan, to su sve pitanja koja si učitelji postavljaju za vrijeme pripreme za nastavni sat. Uz brojčanu ocjenu učitelji bi trebali dati obrazloženje za nju, odnosno opisni komentar. Povratna informacija je bitna samim učenicima, zatim roditeljima, a na kraju i samom učitelju. Kroz nju možemo vidjeti učenikovo napredovanje tj. u kojoj mjeri je učenik usvojio zadani nastavni sadržaj. Samim time povratna informacija služi da učeniku ukažemo sadržaj na kojem treba poraditi kako bi ga lakše savladao. Ukinuti brojčanu ocjenu ili ne, pitanje je o kojem su pisani brojni stručni i znanstveni članci. Pitanje je postavljeno roditeljima u upitniku i zanima nas u kojoj mjeri su odgovorili da treba.

Mišljenje autorice ovog rada je da ga ne bismo trebali ukinuti, već da bi trebali naučiti djecu kako ocjene nisu pokazatelj znanja i da ocjena nije presudna za uspjeh. Vjerujemo i da se brojčano ocjenjivanje ukine, učenici bi se u kasnijem obrazovanju opet susreli s njim, te bi im bilo još teže i zbunjujuće. Stoga je opisna povratna informacija jako važan element uz brojčanu ocjenu. Ponekad povratna informacija može više motivirati učenike od same ocjene. Istraživanjem se želi potvrditi hipoteza o mišljenju roditelja na utjecaj ocjene u motivaciji učenika u razrednoj nastavi. Rezultati koje dobijemo ovim istraživanjem bi mogli pomoći i iskoristiti u praksi te kako bi se moglo čuti i mišljenje roditelja. Rad se sastoji od dva dijela, odnosno teorijski i istraživački. U prvom dijelu predstaviti ću vam temeljne pojmove ovog rada, odnosno motivaciju, njene vrste i načini motiviranja u nastavi, ocjenjivanje i funkcije ocjene. U drugom dijelu rada predstaviti ću vam istraživački dio, odnosno prikaz povezanosti školske ocjene i motivacije djece te metodologiju.

2. Motivacija učenika

Motivacija je proces koji nas potiče na mentalne ili tjelesne aktivnosti te djeluje na naše ponašanje. Svako ljudsko biće je motivirano na svoj način, odnosno razlog zbog kojeg je netko motiviran je različit. U laičkom smislu motivacija je ono što nas potiče na neku aktivnost. Postoji mnogo čimbenika koji utječu na motivaciju, a kod djece su to najčešće neke nagrade koje dodjeljuju roditelji, cilj koji dijete želi postići, titula da je dijete u nečem bolje od druge djece i slično. „U psihologiji motivacija se definira kao stanje u kojem smo iznutra pobuđeni nekim potrebama, porivima, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno na postizanje nekog cilja“ (Vizek-Vidović i sur., 2014, str. 223). Prema Križaju (2022), motivacija uključuje različita područja i načine koji ovisno o okolnostima usmjeravaju i potiču osobu prema zacrtanom cilju. To su: primjerene upute, izazovi, pohvale, priznanja, nova znanja, zadovoljenje raznih potreba, želja, interesa, ponašanje, uzrok, svrha, ciljevi itd. Važno je otkriti što bi djecu motiviralo da sudjeluju u aktivnostima na različitim područjima (Križaj, 2022). „Opću motivaciju za učenje karakterizira trajna težnja za usvajanjem znanja i vještina i to ne samo u određenim sadržajima već u različitim sadržajima i područjima“ (Brophy, 1987, prema Vizek-Vidović i sur., 2014). „Kada se jednom razvije ova razina motivacije ona traje cijeli život, odnosno tijekom školovanja, radnog vijeka i u svakodnevnim aktivnostima i situacijama“ (Mason i Stipek, 1989, prema Vizek-Vidović i sur., 2014). Opću motivaciju za učenje učenici stječu vrlo rijetko u razrednoj nastavi. Smatram da je uloga roditelja uputiti djecu na upornost i trud, kako bi se opća motivacija razvijala od samih početaka djetetova školovanja. Roditelje smatramo glavnim čimbenikom za motivaciju djeteta. Ako dijete vidi da njegovi roditelji nisu ustrajni u ostvarivanju svojih ciljeva, onda ni ono neće biti motivirano za postizanje svog cilja. Postavlja se pitanje: Na koji način motivirati dijete bez nagrade? Kako naučiti dijete da je znanje veći uspjeh od nagrade kojom smo nagrađeni za neku ocjenu? Smatra se da za ova postavljena pitanja roditelji ne mogu pronaći rješenja, već da postoje samo neki savjeti raznih stručnjaka. Kao i svaki čovjek, tako je i svako dijete jedinstveno. Zbog toga ne postoji „recept“ za pravilan odgoj djeteta, već volja i ustrajnost u radu s djetetom do postizanja željenog cilja.

Razlikujemo dvije vrste motivacije, intrinzičnu (unutarnju) i ekstrinzičnu (vanjsku). Dok nas unutarnja motivacija potiče da činimo stvari koje volimo i koje nas zanimaju, vanjska motivacija je prisutna samo dok nas okolina nagrađuje.

2.1. Unutarnja (intrinzična) motivacija

Intrinzična motivacija se odnosi na to da osoba djeluje na temelju vlastitog poriva, a ukoliko je pokretač ponašanja izvan same radnje, odnosno osobom se upravlja izvana, riječ je o ekstrinzičnoj motivaciji (Rheinberg, 2004). Intrinzična motivacija je motivacija koja se javlja kao odgovor na učenikove potrebe kao što su radoznalost, potreba za znanjem, osjećaji kompetencije te rasta i razvoja (prema Vizek-Vidović i sur., 2014).

U osnovi intrinzične motivacije mogu se nalaziti potrebe, interesi, sposobnosti, sklonosti, stavovi, očekivanja, kognitivne prosudbe, odluke te izazvane emocije (Grgin, 1997). Intrinzična se motivacija, kad je u pitanju učenje, sastoji od užitka i stava učenika prema predmetu u kojoj mjeri je zanimljiv i koristan. Kakvoća znanja usvojenog pod intrinzičnom motivacijom je obično na višoj razini i logično je da učenici duže pamte informacije koje smatraju korisnima i zanimljivima (Lambić i Lipkovski, 2011).

Intrinzična (unutarnja) motivacija dolazi od nas samih, a cilj djelovanja u samoj je aktivnosti. Želimo naučiti nešto novo, razumjeti, postići nešto što nas zanima i želimo razviti svoje vještine. Proces je često važniji od rezultata i već sam po sebi može biti izvor zadovoljstva. Kod djece je intrinzična motivacija osobito prisutna kad nisu opterećena pritiscima drugih i rješavaju izazove koji su primjereni njihovim sposobnostima. Takvim izazovima mogu posvetiti više sati. Kad je zadatak pretežak, djeca postaju frustrirana i počinju plakati, tražiti pomoć ili se pak prestanu truditi, dok ne razviju vještine potrebne za taj izazov. U slučaju pretjerano lakih zadataka, ubrzo ih napuštaju i prelaze na zahtjevnije (Križaj 2022). Učenici koji u školi uče iz znatiželje i bez ikakve nagrade, intrinzično su motivirani. Veliku ulogu u intrinzičnoj motivaciji za djecu ima učitelj. Ukoliko učitelj na satu zadaje preteške zadatke, učenici će biti demotivirani. Dođe li do demotivacije učenici će izgubiti volju i znatiželju za učenjem. Neće više imati unutarnju motivaciju koja će ih poticati na potrebu za znanjem, razvojem sposobnosti, za rastom i razvojem svojih kompetencija i slično. Ukoliko nastavni sadržaj bude previše jednostavan, učenici će isto tako izgubiti unutarnju motivaciju i bit će im dosadno. S obzirom na to učitelji/ice trebaju biti vrlo oprezne prilikom zadavanja zadataka, organizacije nastavnog sata, pripreme materijala za učenike i ostalo. Ukoliko u razredu dođe do situacije gdje velik postotak učenika ne razumije nastavni sadržaj ili ukoliko velik postotak učenika loše napiše ispit, treba biti vrlo oprezan i prepoznati situaciju. Dođe li do ovakve situacije učitelji bi trebali ponoviti ispit i promijeniti metode poučavanja. Možda nije problem u nastavnom sadržaju, već u načinu poučavanja.

2.2. Ekstrinzična (vanjska) motivacija

Za razliku od intrinzične motivacije, ekstrinzična (vanjska) motivacija najčešće ima vrlo jasan izvor, odnosno poticaj. Kako bi se održala ova vrsta motivacije koriste se vanjski poticaji. Poticaji mogu biti različiti oblici nagrada, primjerice ocjene, pohvale od strane učitelja ili roditelja, medalje, novac, predmeti, odnosno bilo što, što na učenika ima motivirajući utjecaj, a dolazi u obliku nagrade koja njemu najviše odgovara (Vizek-Vidović i sur., 2014).

Ukoliko učenici uče samo zbog uspjeha, odnosno ocjene, to znači da su oni ekstrinzično motivirani. Često učenike ne zanima sama aktivnost, već ono što će im ta aktivnost donijeti. Ovakva vrsta motivacije nije nužno dobra ili loša, važno je da osoba ima postavljene ciljeve, te da ih ostvaruje. Ono što nije dobro je to da osoba radi nešto što ne želi samo da bi bila nagrađena ukoliko ostvari cilj. Roditelji često rade pogrešku i od početka školovanja počinju nagrađivati djecu za dobre ocjene te ih kažnjavati za loše ocjene. Ispravnije bi bilo ne nagrađivati djecu kako bi ona samostalno shvatila da im je znanje potrebno u životu te da ne uče zbog ocjene već zbog svoje budućnosti. Uz to roditelji bi trebali ukazati na razmišljanje da ne postoje loše ocjene i da se sve može ispraviti, a ne ih kažnjavati za ocjene manje od vrlo dobar. Ovime se ne želi reći kako ponekad ne bi trebali ekstrinzično motivirati djecu, već da bismo trebali pripaziti u kojoj je to mjeri. Svakako je važno da učenici imaju povratnu informaciju od učitelja ili roditelja kad je to potrebno, no ne trebamo ih hvaliti ukoliko to nisu stvarno zaslužili. Kada djecu počnemo nagrađivati za nešto što su ona prije radila iz užitka, njihova intrinzična motivacija počet će se smanjivati. To nikako nije dobro. Djeca većinom imaju vrlo visoku intrinzičnu motivaciju i često su motivirana samim time kad pokažu da su nešto naučila i da nešto znaju. Roditelji i učitelji su glavni čimbenici u motiviranju učenika i za njih je vrlo važno da ne pobrkaju razliku između motiviranja i pretjeranog nagrađivanja.

2.3. Odnos intrinzične i ekstrinzične motivacije

Andrilović i Čudina–Obradović (1996) kažu da je onaj učenik koji je zadovoljan i uživa pri savladavanju, otkrivanju, razumijevanju i rješavanju problema, pobjeđivanju izazova je intrinzično motiviran učenik, a ekstrinzično motivirani učenici su osjetljivi samo na vanjske nagrade, brzo završavaju aktivnosti ukoliko dobiju nagradu, znanje im je vrlo niske razine te jako brzo zaboravljaju. Već smo naglasili kako vanjska motivacija nije trajna i da je povezana s okolinom, a ne vlastitim ciljevima. Kod unutarnje motivacije cilj leži u samoj aktivnosti što znači da je osoba koja ima unutarnju motivaciju zainteresirana za samu aktivnost, a ta motivacija je puno izraženija i dugotrajnija od vanjske motivacije.

Razlika između ekstrinzično (vanjskog) i intrinzično (unutarnjeg) motiviranog ponašanja je u tome što je ekstrinzično ponašanje odvojeno od same aktivnosti ali zato uvjetovano i ovisno o poticajima i posljedicama o opaženom ponašanju u socijalnoj interakciji koje se percipira kao željeno ili ne i ciljeva koji za pojedinca imaju veću vrijednost i značaj, a učenjem se mogu postići, dok je intrinzično ponašanje rezultat psiholoških procesa i potreba koje spontano potiču na određene aktivnosti radi osjećaj zadovoljstva i vlastitih poriva (Reeve, 2010). Istraživanja su potvrdila da u većini slučajeva ekstrinzično motivirano ponašanje, smanjuje intrinzično motivirano ponašanje iako ono potiče ustrajnost prema cilju, a na sam proces učenja utječe tako da percepcija o nagradi koja će uslijediti stečenim znanjem odvlači pažnju od želje za učenjem na želju za nagradom (Reeve, 2010).

Prema Sorić (2014) intrinzična motivacija implicira da se u neku aktivnost uključujemo zbog zadovoljstva i uživanja u njoj, a ekstrinzična motivacija podrazumijeva sudjelovanje u aktivnostima zbog instrumentalnih razloga, na primjer zbog obećane nagrade roditelja za dobar uspjeh u školi. U edukacijskoj psihologiji bilo je općeprihvaćeno da intrinzična motivacija djeluje pozitivno na ishode učenja, a da ekstrinzična djeluje negativno (Sorić, 2014). To je tako zbog toga što se najčešće postignuće mjeri upitnicima na početku školske godine, tijekom godine bilježe se strategije učenja, a na kraju samo školsko postignuće.

2.4. Način motiviranja djece

Učenici uglavnom žele sudjelovati u nastavi, odgovarati na pitanja, rješavati zadatke, natjecati se u kvizovima i slično, a ne samo neaktivno sjediti i slušati. Aktivnost i zainteresiranost učenika najčešće možemo povećati raznim igrama, aktivnostima poput raznih projekata gdje oni odlučuju o tome što će projektirati i koji je cilj projekta, raznim eksperimentima i ostalo. Učenička aktivnost postaje sve izražajnije ukoliko im dozvolimo da sami odaberu temu o kojoj žele pisati, istraživati ili eksperimentirati. Stoga bi bilo idealno učenicima ponuditi nekoliko tema i uputiti ih na to da sami biraju te im predstaviti projekte kao da su oni sami profesionalni istraživači. To u njima pobuđuje energiju, osjećaj moći i veliku radoznalost. Važno je da učenici shvate važnost uloge u takvim aktivnostima.

Neki učenici su vrlo samodisciplinirani i mogu odgoditi svoje trenutno zadovoljstvo kako bi dostigli određeni cilj ili obavili određeni zadatak. Takvim učenicima nije potrebna ekstrinzična motivacija, već su dovoljno intrinzično motivirani da odrade određeni zadatak i zadovoljni su kad nešto nauče. „Samoregulirano učenje samousmjeravajući je proces kojim učenici transformiraju svoje mentalne sposobnosti u vještine učenja“ (Vizek-Vidović i sur., 2014, str. 277). Oni učenici koji samoreguliraju svoje učenje koriste vlastite metode, svoj način organizacije kako bi ostvarili svoje ciljeve. Takvim učenicima ne treba nametati neke druge metode učenja i organizacije kako se ne bi zbunili. Ako uspiju samostalno odrediti vrijeme i način učenja, to je veliki uspjeh za njih i ne treba ga remetiti.

Učitelji bi morali pokušavati stvoriti interes kod onih učenika koji ga prvotno nemaju, trebaju odabrati aktivnosti koje učenicima predstavljaju izazov i koje su prilagođene njihovim sposobnostima. Međutim, ako se koristimo vanjskom motivacijom, na primjer pohvalom, ona mora biti opravdana i usmjerena na neku konkretnu aktivnost. Prilikom razvijanja unutarnje (intrinzične) motivacije potrebno je u aktivnost uvesti novosti, iznenađenja i raznolikost. Učenicima bi učitelji redovno trebali davati konkretnu povratnu informaciju, pružiti im priliku da izrade proizvod na koji će biti ponosni, smanjiti njihov strah od neuspjeha, potaknuti suradničko učenje među učenicima i projektni rad u skupinama te pokazati što od učenika očekujemo na pozitivan način. Sve ove postupke učitelji mogu primjenjivati uz različite metode rada, jer učitelj pravim pristupom može motivirati i najmanje motivirane učenike (Križaj, 2022).

Metode rada kojima se Križaj koristi za postizanje unutarnje motivacije u nastavi su:

Igra – u životu svakog djeteta igra je najvažnija aktivnost jer djeca kroz nju uče. Dijete igrom izražava svoju aktivnost i kreativnost, pa je učenje kroz nju najbolji način za pokazivanje unutarnje motivacije. Tijekom igranja djeca lakše usvajaju nova znanja i sadržaje. Važno je da igre predstavljaju izazov, jer im to stvara uzbuđenje koje ih treba motivirati za daljnji rad.

Lutka – lutke mogu biti sredstvo s kojim će djeca postizati nove ciljeve, za učenje i utvrđivanje novih ciljeva. Uz pomoć rekvizita sličnih lutkama, učenici mogu naučiti neku pjesmicu, ispričati priču, plesati ili stvarati neke nove priče i pjesmice. Lutke ili slični rekviziti kod djece razvijaju kreativnost i maštu. Ako dijete samo izradi lutku, dodatno razvija odgovoran odnos prema radu, razvijajući pritom motoričke vještine.

Eksperimenti – eksperimenti predstavljaju iskustveno učenje gdje učenici uče promatrajući i sudjelujući u različitim eksperimentima. Učenici su intrinzično motivirani, žele doći do zaključka i do cilja, te ih zanima cijeli proces kako je došlo do određene pojave.

Metoda razgovora – metodom razgovora učenicima možemo postavljati različita pitanja o nekoj pojavi ili osobnom predmetu, možemo ih naučiti da oni postavljaju pitanja, potaknuti ih da nešto uspoređuju, da prebroje, da istraže, možemo im postaviti zagonetke i slično. Pri korištenju ove metode moramo biti svjesni i uzeti u obzir da svako dijete ima svoj način razmišljanja i dopustiti mu da se izrazi. Moramo poštovati svaki odgovor učenika, te ukoliko ne zna odgovor pomoći mu i usmjeriti ga.

Metoda pripovijedanja – važno je da učitelji pripovijedaju na način koji je učenicima privlačan i zanimljiv, da znamo privući pažnju djece i zainteresirati ih za određenu temu ili zadatak. Pripovijedanjem učenike upoznajemo s književnim jezikom, a sadržaj im mora biti poznat i zanimljiv. Učenicima također moramo pružiti priliku za pripovijedanjem o nekim događajima koji su se dogodili, o nekoj priči koju su čuli ili pročitali. Na taj način također razvijamo njihov govorni razvoj.

Metoda praktičnog rada – ovom metodom učenici izrađuju različite proizvode ili predmete i važno je da ih ne ograničavamo kako bi razvijali svoju kreativnost.

Projektna nastava – ovaj oblik nastave potiče uključenost djece. Njihov je zadatak podijeliti se u skupine, dogovor kako će pristupiti projektu, te što će i kako raditi. Svako se dijete treba osjećati važno i odgovorno za neki dio zadatka (Križaj, 2022).

3. Ocjenjivanje i ocjena

Uz pojmove ocjenjivanje i školska ocjena pojavljuju se i pitanja kao što su: Što je ocjenjivanje?, Kako točno ocjenjivati?, Što ocjenjivati?, Kako školska ocjena utječe na učenika?, Kako školska ocjena utječe na učenika?, Što bi bilo kada u školi ne bi bilo brojčanog ocjenjivanja?. Ono što se u školi ocjenjuje svakako treba biti povezano s nastavnim zadacima, nastavnim aktivnostima, obrazovnim, funkcionalnim i odgojnim zadacima, s razinom usvojenog znanja i stečenim vještinama, te planiranim obrazovnim ishodima. Pitanje koje se javlja je kako i na koji način ocijeniti nastavne zadatke. Zadatke koji učitelji lakše ocjenjuju su obrazovni, dok funkcionalne i odgojne nešto teže. Ostvarenost odgojnih zadataka moguće je provjeriti usmenim ili pismenim putem ili kombinacijom oba načina. Što se tiče funkcionalnih, njih je znatno teže ocijeniti, ono što se promatra kod provjere ostvarenih funkcionalnih zadataka su praktične sposobnosti, psihomotorne aktivnosti te brojne intelektualne funkcije. Ocjenjivanje navedenih zadataka može se ostvariti pismeno, uz ispite znanja ili zadavanje određenih problema ili zadataka, zatim usmeno te uz primjenu realizacije praktičnih radova (Kadum-Bošnjak, 2013).

3.1. Dokimologija

Dokimologija je znanost o ocjenjivanju i to posebno o onom u školi. Proučava sve što je povezano s ocjenom i ocjenjivanjem, odnosno kriterije ocjenjivanja, modele ocjenjivanja, utjecaj na motivaciju i slično (Grgin, 1986; Matijević 1983; Andrić i Čudina, 1985; Bogar i Matijević, 2002, prema Matijević, 2004). Dokimologija se bavi problemom ocjenjivanja učenika, a ocjenjivanjem s pedagoškog aspekta bavi se didaktika i metodika pojedinih nastavnih predmeta (Kadum-Bošnjak, 2013). Školska dokimologija posebna je znanstvena disciplina koja proučava čimbenike koji utječu na izbor modela i kriterije ocjenjivanja i oblike ocjenjivanja u školi (Matijević, 2004). Prema Grginu (1994) školska dokimologija nastoji „identificirati i proučiti utjecaj svih onih faktora koji, posebice u subjektivnom načinu ispitivanja i procjenjivanja znanja, kvare metrijsku vrijednost školskih ocjena“. Iz toga je vidljivo da je zadaća dokimologije pronaći načine i postupke što objektivnijeg i pouzdanijeg, a time i valjanijeg ispitivanja i mjerenja učeničkih znanja te ostalih odgojno-obrazovnih postignuća.

3.2. Ocjenjivanje i ocjena

Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada prema sastavnicama ocjenjivanja svakog nastavnog predmeta (Pravilnik ..., 2010), odnosno „davanje ocjena na temelju neke određene ljestvice (brojčane ocjene) ili s pomoću (više ili manje konkretnog) tekstualnog opisa onog što se i kod koga ocjenjuje (opisna ocjena)“ (Mužić, Vrgoč, 2005, 15). „To je vrlo važan dio odgojno obrazovnog procesa kroz koji ocjenjivač (bilo učitelj, stručni suradnik ili drugi) procjenjuje koliko su ostvareni ciljevi odgojno-obrazovnog rada i tu procjenu izražava bilo brojčano, bilo bodovno, bilo opisno“ (Biasol Babić, 2009, 207; prema Užarević, 2012). "Ocjenjivanje treba biti opisno i brojčano (od 1 do 5) u odnosu na razine znanja unutar pojedinog nastavnog predmeta (znanje prisjećanja, prepoznavanja, reprodukcije, operativnosti i kreativnosti).

Finalna procjena treba se temeljiti na kontinuiranom praćenju napredovanja učenika, a može se iskazati u obliku izvješća po pojedinim obrazovnim razdobljima" (Užarević, 2012). Ocjena ima dijagnostičku, prognostičku i motivacijsku funkciju. Kyriacou navodi nekoliko svrha ocjenjivanja, a to su osiguravanje povratne informacije učitelju o učenikovom napretku; zatim osiguravanje pedagoške povratne informacije učenicima; motivacija učenika; osiguravanje praćenja napretka; pokazivanje dosadašnjeg postignuća te ocjenjivanje učenikove spremnosti za buduće učenje (Kyriacou, 1995, prema Matijević, 2004).

Vlastito iskustvo učitelja te potrebne informacije o ocjenjivanju učiteljima bi trebale pomoći pri odabiru modela ocjenjivanja, provođenju ocjenjivanja i na njihov odnos prema učenicima, koji u najmanju ruku treba biti poticajan. Osim što učitelj treba motivirati učenike, on je glavni čimbenik pri otkrivanju i razvijanju učeničkih potencijala. Evaluaciju definiramo kao sustavni „proces prikupljanja, analiziranja i interpretiranja informacija o stupnju ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja, odnosno ciljeva nastave“ (Matijević, 2004, str. 11).

Praćenje učenika podrazumijeva sustavno evidentiranje, odnosno bilježenje zapažanja o postignutoj razini kompetencija i postavljenim zadacima definiranim nacionalnim i predmetnim kurikulumom, nastavnim planom i programom te strukovnim i školskim kurikulumom. (Pravilnik ..., 2010). Prema Matijeviću (2002) praćenje je proces koji se odvija istodobno s realizacijom ciljeva odgoja i obrazovanja te ih je ponekad teško promatrati odvojeno.

Prema Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi vrednovanje je „sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini kompetencija: znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim načinima, postupcima i elementima, a sastavnice su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje“ (Pravilnik, 2010). Vrednovanje napretka učenika podrazumijeva utvrđivanje odnosa između postavljenih zadataka i postignutih rezultata uzevši u obzir usvajanje nastavnog gradiva. Takvo vrednovanje Pongrac (1980) naziva provjeravanjem. S takvog gledišta provjeravanje je, u prvom redu, usmjereno na vrednovanje rada učenika, a time i rada nastavnika.

"Pod provjeravanjem znanja razumijeva se sustavno praćenje, ispitivanje i vrednovanje učenikovih postignuća i uspjeha u ostvarivanju zadaća nastavnog predmeta ili odgojno-obrazovnog područja tijekom školske godine" (Kadum-Bošnjak, Brajković, 2007), odnosno to je postupak kojim učitelj tijekom nastavnog rada u svrhu kontrole učeničkog napretka, provjerava kakvoću i količinu usvojenosti znanja, sposobnosti i vještina. Prema Pravilniku (2010) provjeravanje podrazumijeva procjenu postignute razine kompetencija u nastavnome predmetu ili području i drugim oblicima rada u školi tijekom školske godine.

Pri praćenju, provjeravanju i ocjenjivanju važno je voditi računa o mogućnostima, sposobnostima i razvoja učenika te uvažavati svakodnevne prilike u kojima on živi. Potrebno je naglasiti da praćenje i provjeravanje učenika nije samo ocjenjivanje krajnjeg rezultata i uspjeha, već je to proces tijekom kojeg se učenici razvijaju i sazrijevaju (Kadum – Bošnjak, Brajković, 2007). Preporučljivo je da učitelji u imenik unose sva svoja zapažanja, komentare, promjene i primjedbe radi jasnijeg definiranja konačne ocjene. Bilješke praćenja rada učenika, osim u imenik, mogu se upisivati u učenikove bilježnice, na pismene ispite te u obavijestima na kraju polugodišta ili školske godine (Matijević, 2004).

3.3. Modeli ocjenjivanja

Budući da je dokimologija jedna kompleksna znanstvena disciplina, koja pokušava proučiti sve faktore koji utječu na ocjenjivanje, jasno je da postoji jako puna načina i vrsta ocjenjivanja, a mi ćemo spomenuti najvažnije. Postoji sintetičko, analitičko, te samoocjenjivanje.

3.3.1. Sintetičko ocjenjivanje

Jedan od modela ocjenjivanja nazivamo sintetičko. Sintetičko ocjenjivanje jest model prema kojem „se za više različitih varijabli, odnosno ciljeva odgoja i obrazovanja dodjeljuje jedna sintetička ocjena, obično u vidu brojke ili slova koji imaju neko dogovoreno značenje (npr. A = izvanredno, B = dobro, C = zadovoljava, D= ne zadovoljava i sl.)“ (Matijević, 2004, str. 13).

3.3.2. Analitičko ocjenjivanje

Analitičko se ocjenjivanje može definirati kao „model ocjenjivanja koji se oslanja na analitičku procjenu više varijabli nekog obrazovnog programa“ (Matijević, 2004, str. 14). Za razliku od sintetičkog ocjenjivanja u kojem je naglasak na jednoj sintetičkoj ocjeni, kod analitičkog se ocjenjivanja teži za raščlanjivanjem i ocjenjivanjem što većeg broja ciljeva unutar jednog predmeta. Može se izraziti pomoću opisne ili brojčane ocjene, a ponekad je taj model ocjenjivanja polazište za sintetičko ocjenjivanje (Matijević, 2004).

3.3.3. Samoocjenjivanje

Samoocjenjivanje je jedan od suvremenih načina provjeravanja učeničkog znanja, vještina i sposobnosti. „Ocjenjivanje i vrednovanje je odgojno-obrazovna vrednota čije elemente (proces i karakter) učenik mora spoznati i njime vladati“ (Mrkonjić i Vlahović, 2008, str. 34). Ocjenjivanje je u našim školama još uvijek dosta formalizirano, a trebalo bi težiti osposobljavanju učenika da samostalno ocjenjuju i vrednuju kako bi postali sposobni sami zauzimati stavove i doprinositi procjeni. Na taj način bi postali aktivni sudionici u odgojno-obrazovnom procesu. Matijević (2004) ističe kako samoocjenjivanje ima posebno značenje u samoobrazovanju i cjeloživotnom učenju. Samoocjenjivanje je moguće provoditi tako da se učeniku ponude pojednostavljene skale na kojima će procijeniti vlastitu uspješnost u ostvarenosti ciljeva nastave. Ukoliko ocjena učenika i učitelja nije na jednakoj razini, stvara se prilika za razgovor i međusobnu interakciju. U situaciji kad je učenik svoja znanja i sposobnosti procijenio višom ocjenom nego učitelj, potrebno je učenika usmjeriti na područja kojima je potrebno pridati veću pozornost i pospješiti ih kako bi učenikova procjena bila obistinjena. Ukoliko se radi o suprotnom slučaju, da je učenik podcijenio svoja znanja i sposobnosti, u razgovoru s učenikom učitelj će istaknuti i osvijestiti učenikove snage (Rajić, 2017). Učitelji ovaj model ocjenjivanja izbjegavaju, a zapravo je pogodan za angažiranje učenika u procesu planiranja, programiranja, ostvarenja i evaluacije nastave te je okrenut prema budućnosti (Mrkonjić i Vlahović, 2008).

3.4. Brojčano i opisno ocjenjivanje

U Republici Hrvatskoj se već dugu niz godina u postupku ocjenjivanja upotrebljava ljestvica od pet ocjena, odnosno pet kvalitativnih stupnjeva. Ta skala obuhvaća ocjene: (5) – izvrstan, (4) – vrlo dobar, (3) – dobar, (2) – dovoljan, (1) – nedovoljan. Svaki broj označava opseg i kvalitetu stečenih znanja, odnosno, sposobnosti. Ovaj model ocjenjivanja naziva se brojčano ocjenjivanje. Brojčanim ocjenama pridruženi su i opisni pridjevi koji govore o tome kakvo se znanje očekuje uz dobivenu brojčanu ocjenu (Matijević, 2004). Ovaj sintetički model primjenjuje se na svim stupnjevima školovanja, u kombinaciji s opisnim ocjenjivanjem, osim u prvom stupnju, kod ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te u prvom polugodištu prvog razreda osnovne škole. Obično na konačnu ocjenu najviše utječe znanje, dok ostalo nema osobitog značaja. Pri zaključivanju zaključne ocjene na kraju školske godine u praksi učitelji najčešće koriste metodu aritmetičke sredine, iako to prema Pravilniku nije obavezno.

Kod opisnog se ocjenjivanja, umjesto brojeva, slova i drugih dogovorenih simbola, učenička postignuća opisuju analitički (Matijević, 2004). Na taj način učitelji imaju mogućnost prikazati specifičnosti svakog pojedinog učenika, ali i motivirajuću poruku namijenjenu onome na koga se odnosi. Opisno se ocjenjivanje primjenjuje na svim stupnjevima školovanja, a u prvom se polugodištu prvog razreda osnovnoškolskog obrazovanja u Republici Hrvatskoj primjenjuje isključivo taj model ocjenjivanja. U Republici Hrvatskoj se u svim ostalim polugodištima i razredima osnovnih škola primjenjuje model u kojem se koristi kombinirano opisno i brojčano ocjenjivanje. Pozitivna strana opisnog ocjenjivanja je eliminiranje natjecateljskog duha koji se često javlja kod brojčanog ocjenjivanja. Ponekad je taj natjecateljski duh motivirajući, no često zna biti i frustrirajući za učenike. Opisno ocjenjivanje daje učeniku prostora za slikovit način prikazivanja učeničkih rezultata, ponašanja, interesa i slično. U opisnom ocjenjivanju učitelj je dužan neprestano tragati za izrazima pomoću kojih će stvoriti jasnu predodžbu učenikove ličnosti i okolnosti koje su djelovale na formuliranje iste (Bačić i sur., 1983).

3.5. Funkcija ocjene

Pojam ocjena označava dogovoreni znak koji prikazuje određenu razinu učenikovih postignuća. U školskoj praksi i literaturi mogu se susresti različiti modeli ocjenjivanja, a globalno se mogu grupirati na opisno i broičano ocjenjivanje (Bolscho i Schwarzer, 1979; Grgin, 1986; Andrilović i Čudina, 1985; Rezdevšek-Pučko, 1999; Bognar i Matijević, 2002; prema Matijević, 2004). Problem koji se javlja kod ocjene je to što ne postoji standardizirani kriterij za ocjenjivanje, ali se takav oblik koristi radi ekonomičnosti u praćenju učenikovog napretka i komuniciranju s roditeljima o učenikovu napretku i postignućima. Ono što učitelji uzimaju u obzir prilikom ocjenjivanja je i ponašanje učenika te njihov odnos prema radu, a ti kriteriji bi se trebali zasebno vrednovati i ocjenjivati (Rajić, 2017).

Matijević (2004) navodi da mnogi učitelji svjedoče kako učenici, ukoliko nisu ocjenjeni, ne pišu zadaće, ali i da neki učitelji ne mogu uspostaviti disciplinu bez ocjena. Međutim, u pojedinim školama (npr. u waldorfskim školama) postoji dugogodišnja praksa prema kojoj se ne ocjenjuje broičanim ocjenama, učenici ne padaju razrede, ali su i dalje voljni sudjelovati u nastavnom procesu (Matijević, 2004). Negativni utjecaj ocjene najbolje se vidi kod učenika koji dobivaju ne baš zavidne ocjene. „Najveći problem je u tome što se loš školski uspjeh izjednačava s lošom općom vrijednošću učenika. Biti loš učenik implicira i biti loš čovjek“ (Miljković i sur., 2014, str. 91). U takvim slučajevima ocjena negativno utječe na učenikovo samopouzdanje i samopoštovanje.

Ocjena kao rezultat procesa ocjenjivanja, ima nekoliko funkcija. Lavnja ističe ove: informativnu, motivacijsku, dijagnostičku, prognostičku, selektivnu, klasifikacijsku te promotivnu (Lavnja 1998, prema Kadum-Bošnjak, 2013). Informativna funkcija ocjene je ta da informira prije svega učenika o njegovim postignućima i uspjehu, o njegovim dobrim i manje dobrim stranama u procesu nastave i učenja. Informira i učitelje o razvoju i napredovanju učenika. Motivacijska funkcija je ta da ocjena može pojačati interes i motivaciju za učenje, ali može biti sredstvo demotivacije, posebno ako je neobjektivna i neargumentirana. Dijagnostička funkcija dijagnosticira početno stanje, polazna osnova u učenju. Prognostička funkcija govori o ocjeni s kojom možemo prognozirati budući razvoj i napredovanje. Selektivna i klasifikacijska funkcija ima mogućnost uspoređivanja postignuća učenika, ali i odnos prošlih i budućih postignuća što je vrlo važno za svakog učenika. Promotivna funkcija ocjene je sredstvo promocije, napredovanja unutar razreda, škole, školskog sustava i društva.

3.6. Ocjena kao povratna informacija

Već smo naglasili kako ocjena najčešće ima motivacijsku ulogu, ali ponekad i demotivirajuću. Ona služi ponajprije učenicima kao povratna informacija o usvojenom znanju, uvid u to na kojim sadržajima treba još poraditi i ostalo. Osim što je to za učenike povratna informacija, isto to je i za učitelja te roditelje učenika. Uz brojčanu ocjenu je obavezna i opisna povratna informacija kako bismo učenike usmjerili i upoznali s njegovim postignućem te sadržajem na kojem još treba poraditi. Oni učenici koji dobivaju opisne povratne informacije postižu puno bolje rezultate, smatrajući da je njihov uspjeh postignut trudom i naporom kojeg su uložili u ispunjavanje određenog zadatka, a ne da je poticaj na napredak potaknut vanjskim čimbenicima (Cross i Cross 1981, prema Vizek-Vidović, Vlahović-Štetić, Rijavec, Miljković, 2014).

Iako je ocjena vrsta ekstrinzične nagrade, njen krajnji cilj je zapravo znanje i sposobnost koje se stječe tijekom cijelog obrazovanja. Ukoliko je ocjena vrlo važna i roditeljima, ona će više motivirati učenike za rad i stjecanje što boljih ocjena, dok učenike u čijoj obitelji školska postignuća nisu važna ocjena neće dodatno motivirati. Dobra ocjena za učenika je potkrepljenje, a kod slabijih ocjena važno je učeniku omogućiti ispravljanje ocjene te svakako uz tu to dati odgovarajuću povratnu informaciju koja će učenika pravilno usmjeriti. Povratna informacija ih motivira da idući puta budu uspješniji (Vizek-Vidović i sur., 2014).

4. Metodologija

Empirijski pristup istraživanju

4.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postojanost povezanosti između školske ocjene i učenikove motivacije te ispitati stavove učenika prvih, drugih, trećih i četvrtih razreda osnovne škole o ocjenjivanju.

4.2. Problemi istraživanja

Problemi ovog istraživanja su postojanje statistički značajne razlike u stavovima učenika o ocjenjivanju na temelju spola, škole, razreda te se želi utvrditi razlog zbog kojeg učenici u školi uče, te povezanost između školske ocjene i učenikove motivacije.

Problem 1: Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta između škola, s obzirom na njihovo sjedište (grad/selo).

Problem 2: Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta s obzirom na spol učenika.

Problem 3: Utvrditi postoji li statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta s obzirom na razred. U ovom slučaju uspoređuju se stavovi učenika prvih, drugih, trećih i četvrtih učenika te se želi utvrditi postoji li razlika u stavovima o ocjenjivanju između tih razreda?

4.3. Hipoteze istraživanja

Hipoteza 1: Postoji statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta između škola, s obzirom na njihovo sjedište (grad/selo).

Hipoteza 2: Postoji statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta između škola, s obzirom na spol učenika.

Hipoteza 3: Postoji statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta između škola, s obzirom na razred.

4.4. Metode, tehnike i instrumenti prikupljanja podataka

Provedeno istraživanje je empirijsko. Tehnika istraživanja je anketiranje, a instrument istraživanja je upitnik (Prilog 1.). Istraživanje je provedeno u lipnju 2022.godine. Upitnici su bili podijeljeni učenicima, a oni su ih prosljedili svojim roditeljima. Na zamolbu učiteljica razredne nastave roditelji su ispunili upitnike te ih putem svoje djece vratili natrag u školu. Nakon što su svi upitnici bili dostavljeni u školu, provedeno istraživanje je analizirano. U istraživanju su sudjelovali roditelji dvije osnovne škole, „OŠ Kustošija“ i „OŠ Kravarsko“. Ukupno je sudjelovalo 109 roditelja.

Upitnik je konstruiran za potrebe istraživanja, sastoji se od tri dijela. U prvom djelu roditelji su upisali potrebne osobne podatke (spol, razred i školu). U drugom dijelu nalaze se dva pitanja na koja su roditelji trebali dati odgovor nakon razgovora sa svojim djetetom. Dok se u trećem dijelu nalazi 25 tvrdnji koje su roditelji procjenjivali na skali od 1 do 5 (1-uopće se ne slažem, 5-u potpunosti se slažem).

4.5. Obrada rezultata

Statistička obrada i analiza podataka napravljena je kompjutorskim programom SPSS Statistics, verzija 24.0. U ovom radu korištene su deskriptivne (mjere centralne tendencije i varijabiliteta) te inferencijalne statističke metode (T – test za velike nezavisne uzorke, ANOVA i Kolmogorov- Smirnov test normalnosti distribucija). Zaključci u vezi razlika i povezanosti među podacima donošeni su na nivou značajnosti od 95%, uz razinu rizika 5%.

4.6. Rezultati istraživanja i rasprava

4.6.1. Deskriptivna statistika

Tablica 1: Frekvencije i postotak ispitanika sa obzirom na sociodemografske varijable korištene u istraživanju. (N=109)

Varijabla i oblik varijable	Broj ispitanika	% ispitanika
Spol		
<i>Muški</i>	41	39,04
<i>Ženski</i>	64	61,96
Ukupno	105	100
Razred obrazovanja		
<i>1. Razred osnovne škole</i>	27	24,80
<i>2. Razred osnovne škole</i>	30	27,50
<i>3. Razred osnovne škole</i>	25	22,90
<i>4. Razred osnovne škole</i>	27	24,80
Ukupno	109	100
Škola		
<i>OŠ Kravarsko</i>	41	37,60
<i>OŠ Kustošija</i>	68	62,40
Ukupno	109	100

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 109 sudionika. U tablici x. mogu se vidjeti njihovi sociodemografski podaci. Većinu uzorka činili su ženski sudionici (61,96%) iz osnovne škole „Kustošija“. Sudionici su pohađali prvi, drugi, treći ili četvrti razred osnovne škole, pri čemu je najviše sudionika pohađalo 2. razred osnovne škole (27,50%). Također, sudionici su morali odgovoriti na dva dodatna pitanja koja su se odnosila na njihove razloge učenja u školi te što ih najviše potiče na učenje. Kvalitativnom analizom njihovih odgovora utvrđeno je kako ih najviše na učenje potiču „Ocjena“ i „Dugoročna ambicija“. Što se tiče razloga učenja u školi, sudionici su odgovarali kako u školi najviše uče zbog „Budućeg zanimanja“ te „Ocjene“. Ostali podaci se mogu vidjeti u tablici 2.

Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi

Upitnik mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi se sastojao od 25 čestica. Zadatak sudionika bio je procijeniti u kojem stupnju se slažu s navedenim česticama, na skali od 5 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo „Uopće se ne slažem“ a 5 „U potpunosti se slažem“.

Ukupan rezultat upitnika mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi se formirao tako što su se procjene na svakoj od čestica zbrojile te potom podijelile sa ukupnim brojem čestica, pri čemu su se obrnuto kodirane čestice prije zbrajanja rekodirale. Viši rezultat na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi označavao je veći utjecaj ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi.

U nastavku se nalazi tablica 2. u kojoj su prikazani deskriptivni parametri čestica korištenih u upitniku.

Tablica 2: Prikaz čestica sa pripadajućim deskriptivnim pokazateljima odgovora na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi.

Čestica	N	M	SD	Min	Max
1. <i>Moje dijete uči samo zbog ocjene.</i>	108	2.46	1.04	1	5
2. <i>Moje dijete misli da ocjena pokazuje njegovo znanje.</i>	109	3.55	1.07	1	5
3. <i>Ocjena je mom djetetu važnija nego meni.</i>	108	3.32	.93	1	5
4. <i>Ocjena motivira moje dijete.</i>	109	3.99	1.18	1	5
5. <i>Moje dijete uči kako bi smo ga nagradili za dobru ocjenu.</i>	107	2.01	1.14	1	5
6. <i>Ocjena niža od ocjene vrlo dobar (4) je loša ocjena.</i>	109	2.26	.93	1	5
7. <i>Moje dijete uči jer ne želi da ga kaznim zbog loše ocjene.</i>	109	1.55	1.16	1	5
8. <i>Ocjena utječe na raspoloženje mog djeteta.</i>	109	3.32	1.07	1	5
9. <i>Djetetova ocjena utječe na raspoloženje u obitelji.</i>	109	2.05	1.19	1	5
10. <i>Moje dijete uči jer želi da budem sretan/na.</i>	108	2.28	.87	1	5
11. <i>Trud mojeg djeteta meni je važniji od ocjene*.</i>	108	4.44	.90	1	5
12. <i>Trud mojeg djeteta je mojem djetetu važniji od ocjene.*</i>	108	3.48	1.04	1	5
13. <i>Uloženi trud mojeg djeteta iskazan je u ocjenama.</i>	109	3.47	1.15	1	5
14. <i>Moje dijete uči više kada dobije ocjenu odličan (5).</i>	108	3.23	1.06	1	5
15. <i>Moje dijete uči više kada dobije ocjenu vrlo dobar (4).</i>	108	2.96	1.14	1	5
16. <i>Moje dijete uči više kada dobije ocjenu vrlo dobar (3).</i>	104	2.90	1.04	1	5
17. <i>Ocjena dobar (3) demotivira moje dijete.</i>	107	2.52	1.22	1	5
18. <i>Jedinica služi kao kazna za loše ponašanje.</i>	108	2.06	.87	1	5
19. <i>Mojem djetetu je važna povratna informacija od učiteljice.</i>	108	4.31	.80	1	5
20. <i>Ocjena nije jedini motivator za učenje. *</i>	109	4.33	.94	1	5
21. <i>Pohvala učiteljice djeluje više od moje.</i>	108	4.05	1.20	1	5
22. <i>Uloženi trud mojeg djeteta nije iskazan u njegovim ocjenama. *</i>	108	2.81	1.07	1	5
23. <i>Da nema ocjene moje dijete ne bi ispunjavalo školske obaveze.</i>	106	2.05	1.10	1	5
24. <i>Konačna ocjena mora proizlaziti iz aritmetičke sredine ocjena.</i>	108	3.04	1.04	1	5
25. <i>Bolje bi bilo da nema brojčanih ocjena.</i>	108	2.45	1.07	1	5

Legenda: N – broj ispitanika; Min – najmanji rezultat; Max – najveći rezultat; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija;

Napomena: * su označene obrnuto kodirane čestice

Ukoliko pogledamo deskriptivne parametre čestica upitnika, može se vidjeti kako su se sudionici najviše slagali sa česticom broj 20. „Ocjena nije jedini motivator za učenje.“ ($M = 4.33$) dok su se najmanje slagali sa česticom broj 7. „Moje dijete uči jer ne želi da ga kaznim zbog loše ocjene.“ ($M = 1.55$). Što se tiče varijabiliteta, najmanji varijabilitet je prisutan kod čestice broj 19. „Mojem djetetu je važna povratna informacija od učiteljice.“ ($SD = .80$), dok je najveći varijabilitet prisutan kod čestice broj 21. „Pohvala učiteljice djeluje više od moje.“ ($SD = 1.20$). U nastavku se nalazi tablica s parametrima cijelog upitnika.

Tablica 3: Deskriptivni parametri korištenog upitnika u ovom istraživanju.

Korišteni upitnik	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max	Skewness	Kurtosis
<i>Upitnik mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi</i>	109	2.75	.38	1.68	4.08	.45	.78

Legenda: N-broj ispitanika; *M*- aritmetička sredina; *SD*- standardna devijacija; Min- najmanji rezultat; Max- najveći rezultat; Skewness – simetričnost distribucije; Kurtosis – spljoštenost distribucije

Ukoliko pogledamo aritmetičku sredinu cijelog upitnika ($M = 2.75$), može se zaključiti kako ta vrijednost korespondira srednjoj vrijednosti skale, što upućuje kako je mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi neutralno. Međutim, ukoliko pogledamo standardnu devijaciju i raspon (Max – Min), može se utvrditi kako u rezultatima nisu prisutne vrijednosti sa kraja distribucija (one bliže 1 i one bliže 5), što može ukazivati na asimetričnost distribucije. Kako bi dobili odgovor na pitanje da li je distribucija ukupnih rezultata upitnika mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi asimetrična, provjerili smo skewness (simetričnost) i kurtosis (spljoštenost) distribucije. Kako su obje vrijednosti manje od 2, što je kriterij za simetričnost distribucija, možemo tvrditi kako su rezultati u ovom upitniku normalno raspodijeljeni.

4.6.2. Inferencijalna statistika

Prije testiranja hipoteza bilo je potrebno provjeriti normalnost distribucija u varijablama od interesa kako bi se odlučilo o korištenju parametrijskih ili neparametrijskih statističkih postupka. Kolmogorov - Smirnov testom utvrđeno je kako distribucije rezultata na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi ne odstupaju značajno od normalnih distribucija sa obzirom na spol, školu te razred sudionika. Stoga će se u ovom radu prilikom testiranja hipoteza koristiti parametrijski statistički postupci.

H1: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi s obzirom na školu sudionika. Sudionici osnovne škole „OŠ Kustošija“ imat će značajno viši rezultat na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi u odnosu na sudionike osnovne škole „OŠ Kravarsko“.

Tablica 4: Prikaz testiranih razlika na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika različitih osnovnih škola.

Škola	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	df	<i>p</i>
OŠ „Kustošija“	68	2.73	.39	-.37	107	.71
OŠ „Kravarsko“	41	2.76	.38			

Legenda: N - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *t* – statistički test; df – stupnjevi slobode; *p* - razina statističke značajnosti

Napomena: * $p < .05$

T testom za velike nezavisne uzorke nije utvrđena statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika „OŠ Kravarsko“ i „OŠ Kustošija“ ($t = -.37$, $df = 107$; $p > .05$). Sa 95% sigurnosti, može se tvrditi kako se sudionici koji pohađaju „OŠ Kustošija“ ne razlikuju u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi od sudionike koji pohađaju „OŠ Kravarsko“. Time je odbačena prva hipoteza.

H2: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi s obzirom na spol sudionika. Sudionici ženskog spola imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi u odnosu na sudionike muškog spola.

Tablica 5: Prikaz testiranih razlika na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika različitog spola.

Spol	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	df	<i>p</i>
<i>Muški</i>	41	2.78	.34	.70	105	.49
<i>Ženski</i>	64	2.72	.42			

Legenda: N - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *t* – statistički test; df – stupnjevi slobode; *p* - razina statističke značajnosti

Napomena: * $p < .05$

T testom za velike nezavisne uzorke nije utvrđena statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika muškog i ženskog spola ($t = .70$, $df = 105$; $p > .05$). Sa 95% sigurnosti, može se tvrditi kako se sudionici ženskog spola ne razlikuju u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi od sudionike muškog spola. Time je odbačena druga hipoteza.

H3: Očekuje se statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi s obzirom na razred sudionika. Sudionici višeg razreda imat će statistički značajno viši rezultat na upitniku mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi u odnosu na one nižih razreda.

Tablica 6: Prikaz testiranih razlika na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika različitog spola.

Razred	N	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F</i>	df	<i>p</i>
1. Razred osnovne škole	27	2.73	.33			
2. Razred osnovne škole	30	2.75	.43			
3. Razred osnovne škole	25	2.79	.36			
4. Razred osnovne škole	27	2.73	.42			
ANOVA				.14	3/105	.94

Legenda: N - broj ispitanika; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *F* – statistički test; df – stupnjevi slobode; *p* - razina statističke značajnosti

Napomena: * $p < .05$

Analizom varijance za velike nezavisne uzorke (ANOVA) nije utvrđena statistički značajna razlika u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi između sudionika različitih razreda obrazovanja ($F = .14$, $df_1 = 3$, $df_2 = 105$; $p > .05$). Sa 95% sigurnosti, može se tvrditi kako se sudionici viših razreda obrazovanja ne razlikuju u rezultatima na upitniku mišljenja roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika u razrednoj nastavi od sudionike nižih razreda. Time je odbačena treća hipoteza.

5. Zaključak

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju da je učenicima ocjena jako važna. Uz skalu koju su roditelji trebali samostalno ispuniti, zadatak je bio da razgovaraju s djecom i izaberu tvrdnje koje se odnose na njihove razloge učenja u školi. Kvalitativnom analizom njihovih odgovora utvrđeno je kako najviše učenika na učenje potiče ocjena, a odgovor koji slijedi nakon toga bio je dugoročna ambicija. Drugo pitanje na koje su roditelji odgovarali nakon razgovora sa djecom glasilo je: „U školi uči zbog?“, a najzastupljeniji odgovor glasi zbog ocjene i budućeg zanimanja. Vjerujem kako su odgovori „dugoročna ambicija“ i „buduće zanimanje“ zapravo potaknuti od strane roditelja koji ih na takav način žele motivirati i uvjeriti kako u budućnosti neće moći pronaći posao i raditi ono što žele ako neće imati dobre ocjene. Odgovori na ova dva pitanja rezultirali su zaključkom da učenici u školi uče zbog ocjene i da ih ocjena najviše potiče na učenje. Stoga možemo zaključiti da postoji korelacija između školske ocjene i motivacije učenika u razrednoj nastavi.

Pretpostavke da postoji statistički značajna razlika u mišljenju roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta s obzirom na školu, na spol učenika i s obzirom na razred koji dijete polazi nije statistički dokazana. Bez obzira koju školu učenici polaze, u koji razred idu te kojeg su spola ne čini razliku o utjecaju ocjene na motivaciju djeteta. Iako smo u istraživanju sakupili više upitnika iz OŠ Kustošija, nije dokazana statistički značajna razlika o utjecaju ocjene na motivaciju učenika. Istraživanje ističe kako su se roditelji obje škole, svih razreda, najviše slagali s tvrdnjom „Ocjena nije jedini motivator za učenje“. Smatram da je zaista tako i slažem se kako ocjena ne bi trebala biti jedini i najveći motivator za učenje. Tvrdnja oko koje se roditelji najmanje slažu glasi „Moje dijete uči jer ne želi da ga kaznim zbog loše ocjene“. To je tvrdnja s kojom su se svakako trebali najmanje složiti, jer bi se u protivnom mogli zapitati na koji način roditelji zapravo kažnjavaju svoju djecu zbog loših ocjena te u kojoj je mjeri to ispravno. Smatra se da djecu ne treba kažnjavati zbog loših ocjena, već ih usmjeriti na to da svaku ocjenu mogu popraviti i motivirati ih da budu što bolji u budućnosti. Iako ne postoji statistički značajna razlika između škola, razreda te spola djece, kvalitativnim istraživanjem dokazano je da školska ocjena utječe na motivaciju učenika te da učenici u školi uče zbog ocjene, ali uz to i zbog budućeg zanimanja i dugoročne ambicije.

6. Literatura

1. Andrilović, V., & Čudina-Obradović, M. (1996). *Psihologija učenja i nastave:(psihologija odgoja i obrazovanja III.)*. Školska knjiga.
2. Andrilović, V., & Čudina, M. (1985). *Psihologija učenja i nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Bačić, Lj., Bognar, L., Brdarić, R., Findak, V., Funduk, R., Grgurić, N., Hitrec, G., Janković, M., Lajoš, F., Leko, A., Lugomer, G., Matijević, M., D., Milohnić, L., Ranogajec, J., Rojko, P. (1983). *Praćenje i opisno ocjenjivanje učenika u razrednoj nastavi: priručnik za nastavnike*. Zagreb: Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske, NIRO Školske novine.
4. Biasiol-Babić, R. (2009). Vrednovanje i ocjenjivanje s posebnim osvrtom na učenike s teškoćama u razvoju integrirane u redovini sustav odgoja i obrazovanja. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 4(7-8), 207-219. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/45774> (17.06.2022.)
5. Matijević, M., & Bognar, L. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Bolscho, D., & Schwarzer, C. (1979). *Beurteilen in der Grundschule*. Urban & Schwarzenberg.
7. Cross, L. H., & Cross, G. M. (1980). Teachers' evaluative comments and pupil perception of control. *The Journal of Experimental Education*, 49(2), 68-71.
8. Grgin, T. (1986). *Školska dokimologija: procjenjivanje i mjerenje znanja*. Školska Knjiga.
9. Grgin, T. (1994). *Školska dokimologija: uvod u prirodnoznanstvenu psihologiju*.
10. Grgin, T. (1997). *Edukacijska psihologija*. Naklada Slap.
11. Kadum-Bošnjak, S. (2013). *Dokimologija u primarnom obrazovanju*. Sveučilište Jurja Dobrile.
12. Kadum-Bošnjak, S., & Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 2(4), 35-51. Dostupno na: [\(Microsoft Word - BO\212NJAK - Metob.doc\) \(srce.hr\)](#) (17.06.2022.)
13. Križaj Grušovnik, J. (2022). Motivacija učenika. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 5(8), 226-231. [\(387402 \(srce.hr\)\)](#) (17.06.2022.)
14. Kyriacou, Ch. (1995). *Temeljna nastavna umijeća*. Zagreb: Educa.

15. Lambić, D., & Lipkovski, A. (2012). Mjerenje utjecaja stavova učenika na proces stjecanja matematičkog znanja. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 14(1), 187-205. [118391 \(srce.hr\)](https://doi.org/10.1515/cjeo-2012-0011) (17.06.2022.)
16. Lavrnja, I. (1998). *Poglavlja iz didaktike*. Rijeka: Pedagoški fakultet.
17. Matijević, M. D., Bačić, L., Bogнар, L., Brdarić, R., Findak, V., Funduk, R., ... & Rajko, P. (1983). *Praćenje i opisno ocjenjivanje učenika u razrednoj nastavi: priručnik za nastavnike*. Zavod za prosvjetnu pedagošku službu SR Hrvatske.
18. Matijević, M., & Razdevšek-Pučko, C. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Tipex.
19. Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović-Štetić, V., & Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. IEP.
20. Mrkonjić, A., & Vlahović, J. (2008). Vrednovanje u školi. *Acta Iadertina*, 5(1), 0-0.
21. Mužić, V., & Vrgoč, H. (2005). Vrijednovanje u odgoju i obrazovanju. *Zagreb: Hrvatsko pedagoško-književni zbor*.
22. Narodne novine (2010). Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb: Narodne novine d.d., br.112/10. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_09_112_2973.html (17.06.2022.)
23. Pongrac, S. (1980). Ispitivanje i ocjenjivanje u obrazovanju-Školska Knjiga.
24. Razdevšek-Pučko, C. (1999). *Opisno ocjenjivanje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
25. Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Slap.
26. Rheinberg, F. (2004). *Motivacija*. Slap.
27. Sorić, I. (2014). *Samoregulacija učenja. Možemo li naučiti učiti*. Zagreb: Naklada Slap.
28. Stojanov, K. (2021). *Motivacija u individualnoj nastavi* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Academy of Music. String Instruments and Guitar Department). ([view \(nsk.hr\)](https://nisk.hr/)) (17.06.2022.)
29. Užarević, A. (2012). *Praćenje i ocjenjivanje učenika s teškoćama u razvoju* (Doctoral dissertation, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Pedagogy).
30. Vizek Vidović, V. i sur. (2014). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP – Vern'.

7. Prilozi
Prilog 1: Upitnik

Upitnik za roditelje

SPOL: M Ž

RAZRED U KOJI DIJETE POLAZI: 1. 2. 3. 4.

ŠKOLA I MJESTO: _____

Razgovarajte s djetetom i zaokružite tvrdnju koja najviše odgovara:

ODGOVOR DJETETA: U školi uči zbog:

- a) ocjene
- b) budućeg zanimanja
- c) da bude bolji od drugih učenika
- d) da bi roditelji bili sretni
- e) ostalo (navedite što) _____

ODGOVOR DJETETA: Što dijete najviše potiče na učenje?

Ukoliko imate neki komentar na ocjenjivanje u školi, dopišite.

Za tvrdnje od 1 - 25 zaokružite broj koji se odnosi na Vas!

- 1- uopće se ne slažem,
- 2- ne slažem se,
- 3- niti se slažem, niti se ne slažem,
- 4- slažem se,
- 5-u potpunosti se slažem

1. Moje dijete uči samo zbog ocjene.	1	2	3	4	5
2. Moje dijete misli da ocjena pokazuje njegovo znanje.	1	2	3	4	5
3. Ocjena je mom djetetu važnija nego meni.	1	2	3	4	5
4. Ocjena motivira moje dijete na učenje.	1	2	3	4	5
5. Moje dijete uči kako bismo ga nagradili za dobru ocjenu.	1	2	3	4	5
6. Ocjena niža od ocjene vrlo dobar (4) je loša ocjena.	1	2	3	4	5
7. Moje dijete uči jer ne želi da ga kaznim zbog loše ocjene.	1	2	3	4	5
8. Ocjena utječe na raspoloženje mojeg djeteta.	1	2	3	4	5
9. Djetetova ocjena utječe na raspoloženje u obitelji.	1	2	3	4	5
10. Moje dijete uči jer želi da budem sretan/na.	1	2	3	4	5
11. Trud mojeg djeteta meni je važniji od ocjene.	1	2	3	4	5
12. Trud mojeg djeteta je mojem djetetu važniji od ocjene.	1	2	3	4	5
13. Uloženi trud mojeg djeteta iskazan je u ocjenama.	1	2	3	4	5
14. Moje dijete uči više kada dobije ocjenu odličan (5).	1	2	3	4	5
15. Moje dijete uči više kada dobije ocjenu vrlo dobar (4).	1	2	3	4	5
16. Moje dijete uči više kada dobije ocjenu dobar (3).	1	2	3	4	5
17. Ocjena dobar (3) demotivira moje dijete.	1	2	3	4	5
18. Jedinica služi kao kazna za loše ponašanje.	1	2	3	4	5
19. Mojem djetetu je važna povratna informacija učiteljice.	1	2	3	4	5
20. Ocjena nije jedini motivator za učenje.	1	2	3	4	5
21. Pohvala učiteljice djeluje više od moje.	1	2	3	4	5
22. Uloženi trud mojeg djeteta nije iskazan u njegovim ocjenama.	1	2	3	4	5
23. Da nema ocjene moje dijete ne bi ispunjavalo školske obveze.	1	2	3	4	5
24. Konačna ocjena mora proizlaziti iz aritmetičke sredine ocjena.	1	2	3	4	5
25. Bolje bi bilo da nema brojčanih ocjena.	1	2	3	4	5

8. Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Tihana Ferko, izjavljujem da sam diplomski rad „Mišljenje roditelja o utjecaju ocjene na motivaciju učenika“ izradila samostalno uz vlastito znanje, konzultacije, savjete i uporabu navedene literature pod vodstvom mentora doc. dr. sc. Gorana Lapata.

Čakovec, 27.06.2022.

Tihana Ferko
